

SÜT SİĞİRCİLİĞİNDA BAŞARIYA GÖTÜREN 50 ÖNEMLİ NOKTA

Dr. Sencer TÜMER

TOHUMLAMA

- İnek ve düvelerinizi mutlaka denenmiş (döl kontrolü yapılmış) boğaların spermaları ile tohumlatmaya çalışınız.
- Düveleri 14-15 aylık yaştan sonra ve canlı ağırlıkları 350 kg'a ulaştığında tohumlatınız.
- İnekleri, doğumdan 50-60 gün sonraki kızgınlıklarında yeniden tohumlatınız. Gebelik süreleri 280 gün olduğundan amacınız yılda bir kez yavru almak olmalıdır.

DOĞUM ÖNCESİ

- Ana karnındaki yavru, gebeliğin son üç ayında hızla gelişir. Bu nedenle gebe ineklerinizi tahmini doğum tarihinden 60 gün önce mutlaka süttten kesip kuruya çıkarınız.
- Doğuracak hayvanı doğumdan yaklaşık 10 gün önce temiz, kuru ve sakın bir doğum bölmesine alınız. Doğum yapacak hayvanları sık sık gözleyiniz.

DOĞUM

- Doğum normal (kendiliğinden) olmuyorsa, hemen bir veteriner çağırınız. Bilgisiz ve deneyimsiz kişileri doğuma müdahale ettirmeyiniz.
- Doğum sonrası buzağının ilk yarım saat içinde anasını emerek ağız sütü (kolostrum) almasını sağlayınız. Eğer buzağı ememiyorsa, anasını sağarak, içiriniz. Unutmayınız ki buzağınızı hastalıklardan koruyacak tüm bağışıklık maddeleri sadece ana sütünde bulunur, bunun da doğumdan sonraki ilk birkaç saat içinde alınması zorunludur.
- İnek doğumdan sonraki ilk 8 saat içinde plasentayı (sonunu) atamazsa, veteriner müdahalesi gereklidir.

BUZAĞI BÜYÜTME

- Çok zorunluluk olmadıkça buzağınızı ilk gün sonunda anasından ayırarak bireysel buzağı bölmesi veya kulübesine alıp, burada ilk hafta anasından sağacağınız sütle, daha sonra ise normal ahır sütü veya buzağı maması ile besleyiniz. Sütle beraber buzağının önüne buzağı başlangıç yemi koyup, yedikçe arttırınız. 2. haftadan sonra çok kaliteli kuru ot vermeye başlayınız. Buzağuların önünde taze ve temiz su bulundurmaya ihmal etmeyiniz.
- Doğan buzağuları tartıp, kaydını yapıp, kulak numaralarını takınız ve gerekli bilgileri en kısa zamanda yetiştirici birliklerine veriniz.

- Buzağuların boynuz başlarını, 2-6 haftalık yaşta köreltiniz.
- Dişilerde fazla meme başları varsa, 2 aylık yaşta steril bir makasla keserek yok ediniz.
- Tüm dişi buzağulara 4-6 aylık yaşta **Brusella** abortus S-19 aşısını yaptırınız. Diğer aşı ve kontroller için de doğumdan hemen sonra veterinerinize danışarak bir program yaptırınız.
- Süt emen buzağuları bir arada tutmayınız.
- Buzağuları en az 5-8 hafta, günde iki kez süt veya buzağı maması ile besleyiniz. Besleme programları için uzman teknik elemanlara danışınız.
- Erkek ve dişi buzağuları 4-6 ay içinde birbirlerinden ayırıp, ayrı bölmelerde barındırınız.
- Tüm dişi buzağuları olabildiğince elde tutup kendi damızlıklarınızı yetiştirin. Erkek buzağuları süten kesimden sonra besiyeye alın veya satın. Çok zorunlu olmadıkça elde boğalık erkek hayvan tutmayın.

BESLEME

- Genç danalara; yoğun yemi günlük 2-3 kg kadar kaliteli kaba yemi (yonca, fiğ, korunga, silaj gibi) ise iştahlarına göre, yiyebildikleri kadar verin.
- Damızlık dana ve düveleri günde 700-750 g canlı ağırlık artışı sağlayacak şekilde besleyin. Aşırı yağlandırmaktan kaçının. Aşırı yağlanma ileride kısırlık ve döl verimi sorunlarına yol açabilir.
- Hayvanlarınızın önünde daima taze ve temiz su bulundurun (otomatik veya şamandıralı suluklarla).
- Sağmal ineklere, verimine göre yemleme yapın. Yemleri tartı ile veya ölçekle verin. Günlük öğünleri ikiye veya üçe bölün. Küflü, kokuşmuş, kızırmış yemler vermeyin. Sıcak mevsimlerde yemlemenin çoğunu gece yaparak tüketimi artırın. Sağmal ineklerin yaşama payı ihtiyaçlarının tamamı ile verim payının bir kısmını, mutlaka kaba yemlerle karşılamaya çalışın. Kurudaki inekleri ayırarak, ayrı besleyin.
- Mutlaka silaj yapmaya ve rasyonda silo yemleri kullanmaya çalışın. Silo yemleri yemleme masraflarınızı azaltacağı gibi yem sorununuzu da büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır.
- Rasyonda aşırı miktarda yoğun yem (fabrika yemi ve benzeri yemler) kullanmaktan kaçının. Aksi halde asidoz ve tırnak problemleri kaçınılmaz hale gelir. Asidozu önlemek için rasyondaki kaba yem oranını artırın ve/veya rasyona sodyum bikarbonat gibi tamponlayıcı maddeler ekleyin.
- Mera imkanınız varsa bundan yararlanın. Meralarınızın bakımını yapın, gübreleyin, aşırı otlatmadan kaçının.
- Hayvanlarınızın tuz ve mineral madde ihtiyaçlarını unutmayın. Ahır içindeki durak, bölme veya yemliklerin kenarına yalama taşları asın ve bunları sık sık kontrol edin.

BARINAKLAR

- Hayvanları aşırı soğuk, aşırı sıcak ve hava cereyanlarından koruyun. Sıcak bölgelerde yarı açık ahırlar yapmaktan çekinmeyin. Tüm ahırlarda havalandırmaya özen gösterin. Gerekirse bunun için büyük aspiratör ve fanlar kullanın. Yeni ahır yapımı ve tadilatlar için mutlaka teknik elemanlara danışın.
- Hayvanların gezinme yerlerine gölgelikler yapın. Yemlikler dışarıda ise yağmur ve güneşten koruyun. Ahır ve padok zemininin çok pürüzlü ve kaygan olmasını önleyin.
- Ayak ve tırnak sağlığı için; sağım yeri çıkışı veya ahır çıkışına ayak banyo havuzu yapın.
- Yemlikleri, hayvanların birbirini rahatsız etmeyeceği şekilde planlayın.
- Ahır içi veya dışına hayvanları gerektiğinde kısıtayıp zaptırapta alabileceğiniz uygun bir düzenek yaptırın. Aşı, kontrol, ilaçlama gibi işler için böyle bir düzen gereklidir.
- Yeni doğmuş buzağularla, genç hayvanları yaşlı hayvanlardan uzak tutun.
- Sağmal sayınıza göre tek veya iki sıralı, sağıcı çukuru bulunan bir sağım yeri ve buna bitişik bir süt odası oluşturunuz. Sağım yeri ve süt odasında tazyikli sıcak ve soğuk su olması bir zorunluluktur.
- Ahır içinde günde birkaç kez, padokta ise günde en az bir kez temizlik yapınız. Hayvanların pislik üzerine yatmalarını önleyiniz. Ahır dışında ayrı bir gübrelik oluşturunuz. Sinek mücadelesini zamanında yapınız.
- Sulukların daima temiz ve çalışır durumda olmasını sağlayınız.

SAĞIM VE SAĞIM HİJYENİ

- Sağımdan önce hayvanların memelerini ılık su ile yıkayıp kağıt veya temiz bir bez havlu ile kurulayınız.
- Her memeden sağım öncesi ilk birkaç damla sütü kontrol kabına alarak mastitis olup olmadığını kontrol ediniz. Mastitisli memeleri derhal boşaltıp tedaviye alınız.
- Mastitisli veya ilaç verilmiş memelerin sütünü satılacak sütler içine karıştırmayınız. Mastitisli ve sorunlu hayvanların sağımını en sona bırakınız.
- Meme temizliği ve meme masajından en geç bir dakika sonra memelikleri takarak sağıma başlayınız.
- Aşırı sağımdan kaçınınız.
- Sağımı biten hayvanların meme uçlarını, içinde özel dezenfektan ilaç bulunan bir kaba daldırarak mikroplardan koruyunuz.
- En az ayda bir kez, sabah ve akşam sütlerini tartıp kaydediniz. Bu konuda yetiştirici dernekleri ile işbirliği yapın, onlara doğru bilgiler verin.
- Sağım sonrası, sağım ve süt ekipmanlarınızı alkali ve asitli çözeltiler içeren sularla yıkayıp durulayınız.

- Ayda en az bir kez Kaliforniya Mastitis Test (CMT) yaparak veya yaptırarak gizli mastitisleri önleyiniz. Sütlerinizdeki somatik hücre sayısını azaltıcı önlemler alınız (normali 0-200 000/ml).
- Sağıım makinesi ve sisteminizi belirli periyotlarda kontrol ettirip bakımını yaptırınız. Lastik parçaları, zamanında değiştiriniz.
- Sağılan sütlerin sıcaklığını en kısa sürede +4° C'ye düşürerek saklamaya çalışınız.

SÜRÜ YÖNETİMİ İŞLERİ

- Düzenli, ciddi ve doğru kayıt tutunuz (doğum, aşım, tohumlama, gebelik, buzağılama, yem, besleme, süt verim ve sağlık kayıtları gibi).
- Hayvanlarınızı günde en az iki kez, yarımşar saat izleyerek; kızgınlık gösterenleri, topallayanları, yem yemeyenleri ve sorunu olanları tespit ediniz.
- Döl ve süt verimi düşük, gelişmesi geri hayvanlarınızı elde tutmayıp ayıklayınız.
- Hayvanların numaralama işlemlerine önem veriniz, kulak numarası düşenlere yeniden numaralı kulak küpesi takınız. Gerekirse soğuk damgalama yapınız.
- Tırnak bakımını ihmal etmeyiniz. Yılda en az iki kez tırnak bakımı yapınız. İnek ve düveleri periyodik olarak %3 formalin veya %5 bakır sülfat içeren ayak banyosundan geçirin.